

A.Ü. Veteriner Fakültesi Doğum Bilgisi ve Jinekoloji Kürsüsü
Prof. Dr. M.Ş. Doğaneli

A.Ü. Veteriner Fakültesi Genel ve Deneysel Patoloji Kürsüsü
Prof. Dr. Satı Baran

BİR KÖPEKTE PROLAPSUS VAGINAE VE İTERNAL ENDOMETRİOSİS (ADENOMİOSİS) OLGUSU

S. Çetin Kılıçoğlu

İ. Ayhan Özkul

Prolapse of the vagina and internal endometriosis (Adenomyosis) in the bitch

Summary: *Vaginal prolapse occurs generally during oestrus and sometimes before whelping in the bitch. In this article an operative treatment and the histopathological findings were presented and several conservative and surgical procedures were discussed.*

Özet: *Köpeklerde prolapsus vaginae östrüste bazen de doğum anında şekillenir. Bu çalışmada en iyi sonuç veren operatif uygulama yanında histopatolojik bulgular, konservatif ve şirurjikal sağıtım yöntemleri sunuldu.*

Giriş

Prolapsus vaginae, vaginanın caudal kısmının özellikle tabanının serviks ile birlikte vulva dudaklarından dışarı çıkmasıdır (2, 3, 4, 5).

Prolapsus vaginae tüm hayvanlarda görülürse de en çok inek ve koyunlarda gözlenmiştir. Bunların yanı sıra köpeklerde, özellikle Boxer cinsi köpeklerde, kalıtsal olarak oluştuğu saptanmıştır (2, 4, 5).

Köpeklerde, prolapsus vaginae'nin bilinen şekli hymen halkasının hemen önünden ventral ve lateral vagina bölümlerinin üç lob halinde dışarı çıkmasıdır (2,3,4,5). Dorsal vagina bölümü daha sey-

* A.Ü. Veteriner Fakültesi Doğum B. ve Jinekoloji Kürsüsü Doçenti, Ankara.

** A.Ü. Veteriner Fakültesi Genel ve Deneysel Patoloji Kürsüsü Dr. Asistanı, Ankara.

rek olarak dışarı çıkar, prolabe olduğu zaman da yüzük ve halka şeklindedir (3,5). Köpeklerde serviksi de içine alan tam bir prolapsus vaginaya çok ender raslanmıştır (2,3,5).

Prolapsus vaginae'nin köpeklerde pek çok sebebi varsa da başlıca neden vaginayı halka şeklinde saran dokuların kalıtsal zayıflığıdır. Patolojik hiperöstrojenik etki (Ovariumun follüküler kistik dejenerasyonu) ve normal durumlarda (östrüs ve gebelik durumu) östrojenik hormon fazlalığı da prolapsus vaginae'nin artışına neden olur (2,5).

Evcil hayvanlardan yalnızca köpeklerde normal östrüs siklusu sırasında vagina mukozası hiperplazi ve hipertofiyeye uğruyarak geriye gelir, vulvadan dışarı çıkar, östrüs geçince kendiliğinden yerine gelir ve bir sonraki östrüste yinelenebilir. Bu olgu gerçek prolapsus vaginae'ye benzerse de hakiki prolapsus vaginae'de vagina duvarı yerinden ayrılarak dışarı çıktığı halde vagina hiperplazisinde vagina duvarı yerinden oynamaz (3,4,5).

Her ne kadar prolabe olan bölüm metaöstrüs döneminde gerilirse de bu ufalmaya yardımcı olmak için lokal astringentler kullanılabilir (5), Östrüste salgılanan yüksek oranda östrojenik hormonun genital kanalda ödeme neden olmasını önlemek için gestagenler de kullanılabilir (3,5).

Köpeklerde prolapsus vaginae'nin sağıtımı için operatif yöntemler de uygulanmaktadır. Dışarı çıkan vagina bölümünü küçültmek için bir plastik operasyon yapılabilir. Bu operasyon ödemli ve nekroze olmuş mukozanın submukozal olarak manşon biçiminde rezeksiyonundan sonra sağlam mukoza kenarlarının birbirlerine yaklaştırılarak dikilmesidir. Bu operasyon sırasında meydana gelebilecek kanamaları önlemek amacı ile ensizyon ve dikişi birlikte yürütmekte yarar vardır. Operasyon sırasında prolabe olan bölüm üzerinde daha rahat çalışabilmek için gerekirse episiotomie de yapılabilir (1,3,4,5).

Prolabe olmuş vagina üzerinde yapılan operasyonlar kanama olması, bölgenin şişmesi, ensizyonun iyileşmesindeki gecikme nedeni ile rizikoludur. (5).

Diğer bir operatif yöntem de laparatomie ile hysteropexie uygulamasıdır. Dışarı çıkan vagina yerine çekildikten sonra uterus karın duvarına dikilir (3). Prolapsus vaginae'nin sağıtımında ovariektomie ve hysterectomie de kullanılabilir. Hysterectomie'de serviks

üzerine konan ligatür elverdiğince caudale, vaginaya yakın bir bölgeye uygulanmalıdır, böylece vagina kısmen kısılır (3).

Olgumuzun prolapsus vaginae ile birlikte internal endometriosis'i (Adenomyosis) de içermiş olması yayımlanma nedeni olmuştur. Köpeklerde görülen intra-uterin endometriosis (adenomyosis) de endometrial doku myometrium içersine gömülür. Endometriumun hiperplazisi ve myometrium invazyonu hormonal dengenin bozulması özellikle hiperöstrojenizm nedeniyle oluşabilir. (2).

Materyal ve Metot

Kızgınlık gösterdikten 2-3 gün sonra vulva dudaklarından bir kitlenin çıktığı şikayeti ile 21.2.1979 günü kliniğimize getirilen ve 338 protokol no da kayıtlı, bir yaşındaki kurt köpeği olgumuzu meydana getirdi.

Yetiştirmede kullanılmıyacağı göz önünde tutularak köpeğe ovarie-hysterectomy yapıldı. Prolabe olan vaginanın üzerindeki nekrotik dokular yıkandı ve üzerine antibakteriel olan ve özellikle yüzeysel enfeksiyonlarda antibiyotiklere oranla daha başarılı sonuçlar veren efurazin likid sürülüp vulva dudaklarından içeri itilerek yerine yerleştirildi.

Operasyon sonu alınan uterus histopatolojik tanı için Genel ve Deneysel Patoloji kürsüsüne gönderildi. Gönderilen operasyon materyali % 10 formalin ile tespit edildi. Parafin blokları 10 mikron kalınlığında kesilerek, kesitler H.E ile boyandı.

Bulgular

Yapılan klinik muayene sonucunda köpekte vagina mukozasının şiddetli ve akut vaginitisten dolayı hiperemik ve yer yer nekroze olduğu saptandı (Resim 1). Sağıtım amacı ile yapılan operasyon sonucunda hiperplazik dokuların ortadan kalktığı, prolabe olan vagina bölümünün küçüldüğü, vulva dudaklarındaki ödemin kaybolduğu gözlenerek hasta kliniğimizden bir hafta sonra taburcu edildi. Sağıtımdan 15 gün sonraki kontrolde prolabe olan kısımların tamamen normale döndüğü görüldü (Resim 2).

Mikroskopik incelemesi yapılan uterus duvarında, kas tabakası içerisinde şekillenmiş, artmış endometriumun glandüler yapıları görülmüştür. Bu glanduların bazılarının genişlemiş hatta kistik duruma dönüşmüş olanları dikkati çekmiştir (İnternal Endometriosis-Adenomyosis) (Resim 3-4).

Tartışma

Prolapsus vaginae'nin sağıtımının yapılmasının gereği açıktır. Östrüs periodları süresince yinelenen prolapsus olguları Veteriner hekimi en başarılı olduğu sağıtıma yönlendirmiştir.

Bu güne dek östrüs periodlarında uygulanan astrinjentler, gestagenler olgunun tekrar şekillenmesini önliyememiştir (5).

Diğer taraftan prolapsus vaginae'nin vaginal yolla operatif sağıtımında yaranın şişmesi ve zaman zaman yangı şekillenmesi ve rezeke edilen kısmın olguların yinelenmesini her zaman önliyememesi vaginal operasyonu da başarısız kılmıştır (1,3,4,5).

Uterusun abdominal duvara dikilmesi (Hystreopexie) gebe kalabilen köpeklerde uterusun dirseklenmesine neden olur, bunun doğal sonucu güç doğumdur (3,4,5).

Ovariectomie uygulanmaksızın yapılan hysterectomie'lerde ise ovariumların kistik dejenerasyonunun oluşması, operatif sağıtım sonu dişinin çiftleşmesi ile vaginade perforasyonların görülebilmesi (5) bu tip olgularda en uygun ve başarılı sağıtımın olgumuzda denediğimiz ovariectomie ile beraber hysterectomie operasyonu olduğunu ortaya koymaktadır.

İnternal endometriosis (adenomiosis) de özel semptomlar görülmemekle beraber klinik bulgular diffuz endometrial hiperplazide görülenler gibidir, aşırı noduler adenomiosis sonu hydrometra ve pyometra ile sonuçlanabilmektedir (2). Olgumuzda saptanan ve endometriosis'e ait olan histolojik bulgular Bloomun bildirdiği bulguları kanıtlamaktadır.

Literatür

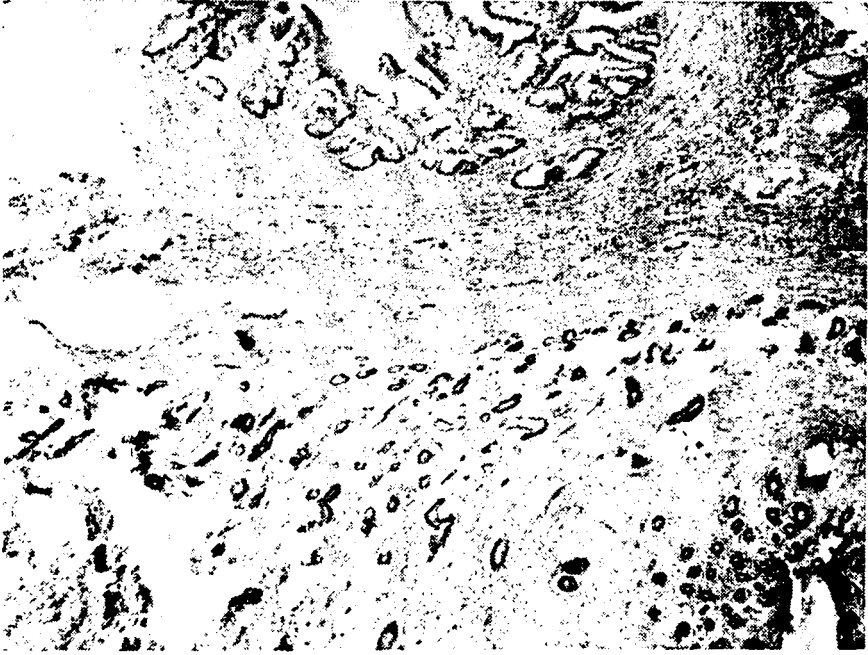
1. **Arthur, G. H.** (1975): *Veterinary Reproduction and Obstetrics*. Bailliere-Tindall. London.
2. **Bloom, F.** (1954): *Pathology of the dog and cat. The genitourinary system, with clinical considerations*. American Veterinary Publ. Inc. Evanston, Illinois.
3. **Erk, H., Doğaneli, M. Z., Akkayan, C.** (1972): *Veteriner Doğum Bilgisi (Obstetriks) ve Finekoloji*. A.Ü. Basımevi. Veteriner Fakültesi Yayınları 275, Ders Kitabı 175.
4. **Roberts, S. J.** (1971): *Veterinary Obstetrics and genital Diseases*. It-haca, New York.
5. **Tröger, C. P.** (1969): *The problem of vaginal prolapse in the bitch. Blue Book for the Veterinary Profession*. Farbwerke Hoechst AG. Abteilung Veterinarmedizin. 6230 Frankfurt (Main) 80.

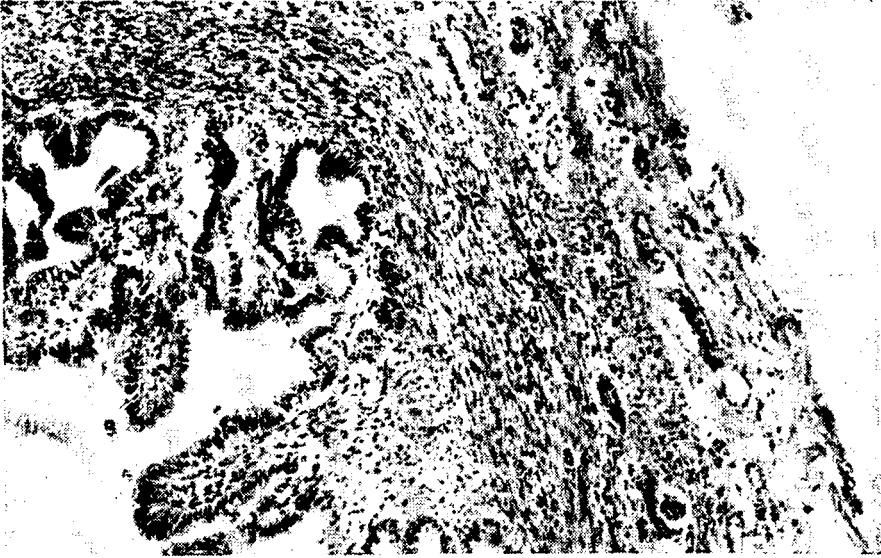
Resim 1: Prolapsus vaginae

Resim 2: Sağtmdan 15 gün sonra

Resim 3. Uterusun tunika muskularisi içerisinde endometrium mukozasına ait adenoid yapıların histolojik görünümü. H.E. x 150
Histological appearance of glands within tunica muscularis of the uterus.

Resim 4. Resim 1'in büyük büyültme ile görünümü. H.E. x 375
Appearance of the fig. 1 in the high magnification.